

Ристо Василевски

УЗ ОВАЈ ПЕСНИКОВ ИЗБОР

Увек сам своју поезију сматрао целином: јединственим стаблом које се слободно грана, све отворено додирује и свиме се сржно храни. Зато ми је увек било тешко да било шта из ње издвајам, или називам најбољим. На то су ме упућивале и бројне антологије у којима сам заступљен, и у којима су њихови састављачи бирали готово увек неке друге моје песме, блиске свом сензибилитету и разумевању мог поетичког кључа, а још више они који су писали о мојим књигама. То се најбоље видело (надам се да читаоци *Повеље* ово неће схватити као нескромност) када је двоброј 7–8/1999 угледног македонског часописа „Стремеж” („Стремљење”), под насловом „Повратак у Преспу”, посвећен мом песничком стваралаштву. По позиву Редакције, о њему је писало тридесет троје истакнутих есејиста и критичара из Македоније, Србије (Мила Стојнић, Радојица Таутовић, Срба Игњатовић, Милорад Р. Блечић, Јован Зивлак, Андрија Стојковић, Драган Јовановић Данилов, Саша Радојчић, Зоран М. Мандић, Хаци Драган Тодоровић. Драган Лукић, Душко Трифуновић, Мошо Одаловић), Румуније, Бугарске, Белорусије, Хрватске и Босне и Херцеговине. Они су својим текстовима као антологијске поменули 84 песме! Морам да кажем да ме то није нимало обрадовало и уздигло, него збунило, јер ја сам и тада, као и сада, мислио да пишем само једну једину песму, за коју уопште не знам да ли ће се приближити антологијским вредностима. Зато су и стихови у овом *Песниковом избору* само странице истргнуте из те једне једине песме и не претендују да буду ни најбоље, ни антологијске, него странице који ће читаоцима бар мало приближити моју поетику.

Књижевна критика је приметила и да су моја интересовања вишеслојна и вишедимензионална, да је њихов тематски круг веома разуђен и да нема просторна и временска ограничења. Дакле, задиру у саму

празнину и прапочетак, имагинативно и, колико је то могуће, акуратно, прате аксиолошку вертикалу и људске вредности у њој, додирујући или наслућујући чак и учешће будућности у реалном животу и људској свести. Јер, песниковој слободи је дозвољено да се тиме бави, оживотворава и отеловљава ствари и ствара свет који ће бити његов, аутентичан, али јасан и прихватљив другима, свет с којим се могу и други идентификовати. Ако бих себе хтео у неколико речи да објасним, послужио бих се насловом једног свог давног интервјуа: „Ја сам путник који путује кроз време и одазива се на сваки загонетни зов” („Поглед”, бр. 10, 1. 3. 2005, стр.33–35).

Најчешће се питам откуд поезија са мном и откуд ја у поезији.

Основно и средње стручно образовање, па ни студије на Архитектонском факултету, нису погодиле мојој блискости с поезијом! Као ни касније професионално бављење грађевинарством и архитектуром. Откуд онда да ме она свег прожме и прати од најранијег детињства? Ко ме је изабрао да јој служим? Ко ми је бацио њено клупко и научио ме да га распредам и да никада не стигнем до његовог краја? Ко ме је упутио у поље у коме клија њено чисто семе?

Гледам кроз обресе свега минулога и разазнајем лик своје баке Неде. Не знам колико је била писмена, али поуздано знам да је била најмудрија жена коју сам икада упознао. Умела је да лечи речима, погледом мири непомирљиве, смрти да тежину мању од оне коју стварно има! Својим загрљајима је упијала све моје детиње страхове и претварала их у безазлена догађања! Можда се из тих најранијих детињих страхова и њиховог претварања у безазлене ствари зачала поезија у мени?

Или је њен корен у ненадмашном приповедачком умећу помало неспретног у ходу Недељка Гаћевског у најранијим данима мог детињства у завичају? То умеће је опчињавало не само нас, децу, која су се на лединама, или у покошеним ливадама и пожњевеним њивама окупљала око њега и нетремице га слушали док наизменце чувамо и своју и његову стоку, него и све старије људе, који су се увече окупљали по сеоским кућама да би, такође, нетремице, до касно у ноћ упијали магију његовог приповедања!

Можда је на то, ипак, судбински утицао мој завичај? Преспа, подељена између снежних врхова Пелистера и Галичице и зрелих плодова у њиховим подножјима разастртим око прекрасног Преспанског језера, нарочито с његове источне и северне стране? Дубоко и свечано дисање природе: велика вода у којој се вазда огледа небо и не зна се где је граница између њих; ваздух испуњен шаренилом милиона лептира, птичјих крила и цвећа; ноћи осветљене фењерима свитаца; гласови који се лако преносе с једне на другу удаљену обалу; прашњаवे улице које заглушују дечји гласови; свитања и заласци сунца који се

могу видети само тамо и нигде другде – за којих се пејзаж промени бар десетак пута... Па зар на то није указао и врсни зналац и тумач поезије Милорад Радов Блечић, када је у предговору првом избору моје поезије на српском језику, који је насловио *Ошвићи у Преспу* („Нова књига”, Београд, 1986), записао и ове речи: „Зашто наслов *Ошвићи у Преспу*? Зато што сви песникови творачки путеви воде у родну Преспу и преко ње и с њом у широки свет. Отуда се Преспа, метафорично и стварносно, може узети као песников *шрајни* рудокоп, његово болно и свето место, остварена јава и поноћно сунце, извор бројних историјских тема, али и *сојственена јабука од песничког злаћа*”?

Тек, удељено песничко клупко, по задатку добијеном у школи, почео сам да распредам у тој и таквој Преспи, у петом разреду основне школе. И мада сам га касније распредао и његове *ниџи* вукао готово свуда по свету, мислим да се његово срце још налази у тој Преспи. Отуда и толико мојих ведрих, али и веома болних песничких навраћања њој, од којих се могу саставити две-три обимне књиге. Рекао сам *ниџи*, јер из тог јединственог песничког клупка готово целог творачког живота извлачим две различите *ниџи* – једну на матерњем македонском језику, другу на српском. Те *ниџи* се каткад упреду, што је мени лепо, тематски се приближе или удаље, али су увек препознатљиве и зна се из ког клупка се извлаче, јер су самосвојне, нису примале ничије сугестије и поруке, и нису трпеле ничије утицаје. Стога су њихове веома ретке блискости с поезијом неких других песника сасвим случајне, и јесу само блискости по природи, али не и по мотивацији.

Јер, како се бавити животом као планетарним феноменом, како се провлачити кроз тематско-мотивска поља блиска свима, како тумачити смисао опште егзистенције, бавити се митским и историјским контекстима, верати се уз општу аксиолошку вертикалу или ходати храмовним просторима, а случајно и несвесно не додирнути неку туђу песничку жицу?

Многи песници истичу своја генерацијска окупљања и њихов благодворни утицај на њихово стваралаштво. Нарочито ако су предњачили у тим окупљањима, а то су други разумевали и потпомагали. Мене је природа образовања и посла сасвим удаљила од свих таквих окупљања. Не могу се похвалити ни тиме да је мој песнички „посао” био олакшан тиме што сам живео у неком од великих књижевних центара, у којима су се вредности лакше примећивале, пробијале и стицале афирмацију. Дакле, све време сам био препуштен самом себи и некој чудној унутрашњој ватри да савладам све путеве који воде до океана званог поезија и зароним у њега, као што сам заронио и у океане македонског и српског језика и књижевности! То ме је нужно издвојило од осталих, а колико је било плодотворно, међу првима ће приметити истакнути српски пе-

сник и есејиста Срба Игњатовић: „Ристо Василевски пева на издвојен, особен начин, не подлежући никаквом хорском сазиву. Његово листање света и времена основано је на логосу, али следи пут поетскојезичког зачаравања, сложене игре на рубу загонетке и одгонетке. По Василевском, време је апсолут; овладавање њиме је сваковрсно кретање, а не каква груба извесност. Песник апстракције 'илуструје' набојем конкретног а елементе свакодневља, реалије, 'преводи' у универзално захваљујући истанчаном умећу. Василевски се не устеже ни да говори о своме времену и из тога времена, онога сада и овде, чинећи то свагда с позиције умнога летописца. Његове песме и спевови су сазвежђа колико у знаку свагдањих, толико и ваздашњих судбинских питања. Ова велика потрага за умственим и духовним плодно исходи упечатљивим поетским остварењима-откровењима...”

Одмах после трагичног скопског земљотреса 1963, и залечења у њему задобијених рана, судбина ме је, „војно обавезно”, најпре одвела у Пожаревац, а свега неколико година касније, 1969, у некад престоно Смедерево, које је тада било књижевно готово потпуно успавани град. У њему, да бих и сам некако остао у књижевном животу, морао сам неке летаргијом захваћене ствараоце да пробудим, а да друге, до тада још неидентификоване основношколце и средњошколце заинтересоване за књижевност, уведем у књижевни живот. То сам учинио тако што сам их окупио у новоформираном Књижевном клубу Смедерево (1969), омогућио им сусрете с публиком на традиционалном „Књижевном петку”, који се одржавао у разним просторима у Смедереву и у многим другим књижевним центрима тадашње СФРЈ – Београду, Загребу, Скопљу, Љубљани, Новом Саду, Нишу, Битољу, Бањалуци. Марибору... С поносом истичем да су неки од њих сада важна имена за завичајну и српску књижевност. Из тог Књижевног клуба је одмах по његовом оснивању проистекао данас чувени Међународни фестивал поезије „Смедеревска песничка јесен” – врата кроз која сам скупа с другим српским песницима доспео у просторе тадашње југословенске и светске књижевности.

На почетку сам рекао да своју поезију сматрам целином; јединственим стаблом са вертикалом која се самостално грана на све стране и све отворено додирује. Међу оним што додирује на структурном плану, мислим да јој је најближа филозофија. Отуда у њој стални песничко-филозофски преплети и укрштања која се међусобно надопуњују и богате. О тим преплетима и укрштањима оствареним у двадесет девет до сада објављених песничких књига писали су готово сви њихови тумачи (код нас и у свету њих више од 300!). Цитираћу двојицу, једног домаћег и једног страног:

„Дискурзивно присутно у поезији Ристе Василевског, особено лирско филозофирање које је краси, постало је њен заштитни знак. И пре свега *Храм, ипак храм* (2003), посебно после *Суштини* (2007), песама суштите и зрелости и мудрости, песник – у чијем певању нема ничег случајног, већ се певано уклапа у унапред осмишљено, умом и емоцијама отелотворено, поетско здање – постаје прави *лирски филозоф*. [...] Да се поезија и те како приближила филозофији, поезија Василевског нам је више него драгоцен доказ.” (Д. Стојковић).

„И док сви (или готово сви), да се тако изразим, у својим поетским ’вртовима’ саде традиционално ’биље’, машта врсног чаробњака Василевског ствара нешто потпуно другачије, невероватно, јединствено и изненађујуће атрактивно, мудро и људско. Јер, скоро у сваком стиху наилазимо на занимљиве, духовите, искрене афоризме, дубоке филозофске максиме, невероватна поређења, метафоре, алузије.” (Сергиј Дзуба, Украјина).

А о тој мојој непосредној „блискости” са филозофијом говоре и моје књиге филозофема, паракопа и цртица: *Нушти време, Сновиди биш-ка* и *Звездани шренуци и пеео*.

Кад сам поменуо две *ништи*, македонску и српску, мислио сам да ће оне бити довољне да укажу на моју билингвалност. Ипак да то мало појасним.

Од почетка бављења литературом, непрекидно пишем на матерњем македонском, а од пресељења у Србију и на свом другом изражајном језику – српском; кажу с подједнаким успехом. То ме је дуго доводило у ситуацију да ме се и једна и друга књиженост, за разлику од осталог света, одричу, безразложно ме препуштајући једна другој! Па и сада, када мислим да сам остварен песник, постоје кругови, нарочито овде у Србији, који још то чине, свеједно колико та моја билингвалност зближава обе књижевности, као што то чини и моја преводачка активност – више од 160 преведених дела српских песника и писаца на македонски и македонских песника и писаца на српски језик!

Зашто поштованим читаоцима *Повеље* нудим ових неколико реченица? Да би у најкраћим цртама упознали пут и природу моје поезије, а пре свега, као могуће објашњење зашто овај *Песников избор* карактерише тематска разноликост развијена у разним фазама мог песничког стваралаштва. И зашто је та тематска разноликост морала да обухвати лично и завичајно, национално и универзално, егзистенцијално и метафизичко, чак и потпуну празнину и пуноћу какву познајемо или наслуђујемо. И да их та разноликост можда подстакне да крену у авантуру читања оног осталог у мом песништву.

На самом крају, ево овим поводом неколико управо исписаних цртица о поезији, стварању, суштини:

* Песма мора да има *шело*, коме се ништа не сме одузети, нити било шта додати. Јер, ако му се нешто одузме, то се одмах види – као да му је извађен зуб, откинута рука или одузета глава. А ако му се нешто дода, почне на њему нешто неприлично да штрчи и да га ружи, ма колико се чинило да га усложњава и улепшава. Зато то *шело* треба пустити да се формира природно и да задржи свој најизворнији, најприроднији и најаутентичнији облик, ма колико понешто на њему некима недостајало! Иначе ће почети да личи на лутку у неком излогу или на неку лепотицу на којој ништа није природно.

* Сви прави песници припадају језику поезије, који је исти на свим језицима света.

* Велики песници су као велики проналазачи – поткрадају будућност.

* Прави стваралац *мора* да има утисак да се налази у бескрајном врту у коме се, пре него што убере неки плод, увек појави неки лепши, а када посегне за њим – неки још лепши. И да га то посезање за лепотом плодова води све даље и даље, све док и сам не сазри и не почне да даје неке од најлепших плодова.

* Они који оцењују нечија дела, не смеју да падну ни на једном испиту.

* Књиге служе да би њихови аутори били прочитани. И, посредно, да буду прочитани и читаоци који тим ауторима безрезервно верују или у њих бескрајно сумњају.

* Суштина је зрнце злата у гомили заумног песка, којим се може објаснити постојање света, сићушна семенка највећег могућег плода, којом се може објаснити постојање природе, тачка око које се плете смисао крвотока живота, или невидљива нит неке велике мисли која, кад се открије, даје смисао не само њој већ и читавом следу других. Зато је до ње најтеже доћи, нарочито оним неуким, који је у свему виде и њом баратају као да је њихов сушти производ.

ВЕЛИКИ ПРАСАК

Прасак се још таложу.
Ништа није добило коначни облик,
јер ветар времена све мења
желећи и сам да нађе уточиште.
Звезде су још хладне,
све што стиже Одозго има смисла,
и када Доле
мало-мало избије пожар
за који је заслужно небо.
Горе поља, шуме, људи.
Посебно људи, чији се дух
унапред претвори у буктињу,
која подстакне ватре на све стране,
а никада у њима не сагори.
Непознато тражи излаз
да буде доведено у везу с крајњим,
а познато не зна где да га упути
јер ни само не зна где се налази.
Све што се такне
да се сагледа и објасни
одмах трне, мења облик,
претвара се у прапочетну креду.

И, чудно, из те креде,
из нашег каснијег пепела, талоба и праха,
опет се појави кап која говори –
клица неког жилавог корена,
која полаже право на будућност.

Каква сага обнављања,
каква снага понављања,
какав смисао,
који нико до краја не докучи!

(О)ДА ГЛАСУ

Глас је Магија
која је подстакла Реч
и послужила Богу
да објасни Себе
Природу коју је створио.

Чувши себе,
пробудио је Слух и Дух,
осмислио Говор,
дуго чезнуо да се претвори у Знак
који се може огледати
у било ком огледалу,
ма ког Писма и Језика.

Мењао облике,
удешавао тон и склад,
у зависности од умећа других
утискивао се у песак, глину и камен,
измишљао начин
на који ће заувек бити запамћен.

Стапао се са сличнима себи,
у додиру с непознатим
покушавао је да се прилагоди.
Кад му то није успевало
пристајао је да *неко* или *нешто*
посредује између њих,
као малтер између цигала.

Умирао је са сваким несталим,
рађао се са сваким оживелим језиком
и само је у њему зрачио пуноћом,
имао лице Писмена
утиснуто у мождану кору свести.

Али, стигавши из Природе,
везавши се већма за човека,
као да је заборавио на Свеприроду.

Никада није успео да се претвори
у општи Знак,
ваљан Говору Свега –
(пр)отицању времена,
глувом дошаптавању галаксија,
пробијању и прожимању светлосних кругова,
снази уздизања и сплашњавања таласа,
померању ваздушних струја,
ницању и кружењу вода,
појављивању и рашћењу болова,
муклом оглашавању порива,
потирању виђених и заумних слика,
настајању и нестајању стега,
обнављању семена,
ширењу мириса,
тумачењу постојећег невидљивог...

Претворивши се
у највеће умеће човека,
оставља траг
као што Он оставља свој,
желећи да га прошири
на све друго.

А

Апостол језика,
алфа говора.
Атол у мору речи
без којег нема архипелага.
Алатка и амајлија,
креч и песак.
Вода која спаја
и држи усправно
књиге, рукописе,
слике галаксија,
како их ми видимо...
Крвно зрнце азбуке,
Алем-камен абецеде,
срж апотеозе смисла.
Алка без које мисли

не знају како да се изразе,
да их други разуме
и на њих одговори.

О

О је савршени облик.
Углачано споља и изнутра,
заокружује целину,
одаје пуноћу.

Материја пуца под обручем,
трпи притиске споља,
опиरे се свакој промени изнутра.

О одудара од сваког другог знака.
Котрља се као точак,
види као око,
зрачи као планета,
опија као ореол,
везује као прстен.

Чим се можете о све ослонити
осим о њега самог:
унутра се не може,
споља је све склиско.

Онај који, ипак, уђе у њега,
биће заштићен од свега,
али се мора одрећи сваке слободе.

И

Пречица *између блиских*
и *далеких ствари*,
веза *између светова*.

Везује познато *и* непознато,
блиско и далеко,
лепо и ружно
лажно и истинито...

Само није себи довољно,
усамљено ништа не значи;
увек тражи нешто друго.

Гура се између речи,
зрачи као карика
без које ланац језика
нема никакву лепоту.

У оне *иза* не гледа,
с *оних* испред не скида поглед,
као да му од *њих* зависи живот.

Ко га *изгуби из вида*,
остаће сам, заувек!

ОБЕД

седимо за столом, једемо се. ми и смрт.
ми у зениту, она на крају, у твари која
губи облик. из здела се пуши мошус.
комади животиње плутају у њима
као мртви удови дављеника. ми их, спокојно,
ловимо. унутарњом снагом, погледом, виљушкама.
нико се од нас не сећа крика
којим је она довучена на трпезу. нико јој
не среће поглед. њене очи, као некад,
док је гласила жеђ у зденцу, још мотре
на небо; осврћу се на сваку промену шуме.
нико се не сећа њених првих корака, њеног
лаког скока, док је измицала потери. нико
не помиње дрхат, потом роптај и, коначно,
пад. нико да објасни сев ножа, завитланог у ваздух,
у младо срце, у утробу. у живот.
нико да види да је сâма смрт на столу!

толимо глад и гасимо жеђ.
у светлуцавим посудама прште кристали.
низ ждрела нам се слива миск вина. нова
снага струји кроз наше поре, оштри чула и кретње.
нико не помиње крчење шуме,

бацање семена, понављање калемова. сузе
што капљу подно чокота.
прхат полена, тишину зрења.
нико да се прене што све што нам руке
за столом такну,
давно већ смрти припада.

заиста,
нико да спозна траг своје смрти!

ЧУВАР ПОЉА

треба чувати поље, хлеб, птице.
проток воде од извора до увира. летину.
јесен. треба постати хрт, ући под земљу,
чувати семе подземних плодова. треба се
винути у ваздух, ухватити сваки трепет.

поставише ме за чувара. купише ми двоглед
с чојином оптоком. омче. опуте од коже
одране животиње. (треба везати неког
за стуб, за одводни камен). дадоше ми
пушку, нож, сву власт. рекоше: чувај
поље, чувај комад земље (створене
од пене мора и ваздуха). чувај себе.

прошла су многа племена (нису га такла).
снимала су га одоздо, одозго, са свих
страна. последња нам дадоше красне мапе.
на њима се лепо види: наше поље. крај
поља море. реке, језера, раскрчене шуме.
све су открила, немаш се куд сакрити.

рекоше ми: чувај зенице своје.
показаше ми међе, границе у ваздуху. сад
мотрим на њих, сав се у око претварам. на
јави и у сну. и мислим: коме су оне потребне?
толико сам их пута прелаздио, у игри и збиљи.
јавно и тајно. и увек им се враћао
као најлепшем извору, као стожеру своје свести.

осећам: мени је поље тесно. као камену
у недрима. мени треба ширина. простор. свет.
али шта ћу: узмем пушку, усмерим мушицу.
преко међе. у нечија леђа. у нечији живот.
вребам свачију лобању. Претим им, узвраћам
на претње. показујем зубе. баш све.

нико се не шали. свако чува своје поље.
од чега? од кога? (или: за кога?). векови
минуше и све је остало на своме месту.
брда и планине, лишће и дрвеће, вас космос.
само људи су гребли, међе померали.
уз битке и крв. уз битке и смрт. ја
и даље чувам поље. знам и чије.
знам и зашто. само се претварам...

ВАРВАРИ

Варвари не морају доћи ниоткуд
могу се родити поред нас,
живети са нама,
чак и у истој постељи.
Једноставно их је рођење усмерило,
научило чему нас није,
одредило им меру
коју тешко прихватамо.
Тако постају најближи злу,
зло које чине годи им,
а да тога, можда, нису свесни.
Али, сви сукоби и ратови,
колико су долазили споља,
толико су стизали изнутра,
колико су их изазивали други,
толико смо их ми прихватили.
Није да нас није било у њима,
и жртава које нисмо и ми изазвали.
Лице варвара нико не види
у огледалу у коме се сам огледа.
Најбоље га види на другоме,
као што се оружје најбоље види
у туђој руци.

О својој смрти
нико није говорио
као што је чинио о туђој,
нарочито оној блиској,
ма ко да ју је изазвао.
Нико не признаје злочин
који је учињен другоме,
свако га правда,
тима што га је учинио.
Тако, варвари, издржавају
међу толиким варварима.

НЕ ИДЕМ У ЦАЛАЛАБАД

Не идем у Њујорк.
Погођен је руком коју је неговао
и сада лечи ране,
чисти прах, стишава плач
за онима који су видели своју смрт
а нису знали зашто.

Небо над њим је затворено,
бес прети да сатре
све добро и зло у туђим двориштима.

Не идем у Париз и Рим.
Оданде стижу вести о болестима
које могу да покоре
срце и ум и много моћнијег света.

Не идем у Лондон.
Он више не живи у Лондону
и магла над њим је све гушћа.

Не идем у Москву.
Не знам успут ко ме може оборити,
која ме морска тама може прогутати.

Не идем ни у Цалалабад.
Тамо све гори
и на тој ватри

једино се зло може огрејати.
Не идем, уствари, никуд одавде.
Ја сам све то овде видео.

НЕЋУ СРЕСТИ МАХМУТА ДАРВИША

Нећу срести Махмута Дарвиша.

Смрт није хтела да чека
да се скупа упутимо
ка Млечном путу,
чије се планете гасе
и све се мање виде са Земље
због мрака и прашине
од које ниједан паметан Бог
не може умесити никакав свет.

Нећу га срести у Јерусалиму
док корача од једног до другог времена
и слути да ће му пророци
уделити ореол светог,
јер, обасјан светлошћу,
он већ лети
и преображава се у Трајно,
јер и мртав
заборавља да умре.

Шта ће остати од белих облака
над којима летим,
шта ће бити са мном
ако га, ипак, сретнем
са Струшким венцем
док још јаше ка непознатом?

Хоће ли и мене убијати
песник, убица, читалац,
или ће ме повести на свадбу
на коју младожења стиже из рата
и док све дрвеће пева
њему и његовој драгој
стижу авиони, авиони, авиони,

разносе његово тело
да би га оженили са свим девојкама?

Хоћемо ли преживети
ту кржаву свадбу,
свадбе с многих балканских стратишта,
хоћемо ли надвладати тужну судбину
судбински брата, Махмуте?

ПОЛОЖАЈ ХРАМА

Неко је бацио поглед на чисти простор
и одредио место у будућем граду
на коме ће се подићи Храм,
као путоказ свим путевима,
као видну тачку са свих земаљских тачака,
као одблесак свих небеских огледала.

Да му се одасвуд може прићи,
да се из њега може стићи
до сваког земаљског,
до сваког небеског живота.

Посегнуо је вештом руком,
подстакао умеће грађења,
и дао налог
да се постави стожер
који ће вазда одисати
добрим Божјим и људским духом.

Неко је одредио његову вечност,
узидао у њега тајне
да издржи све мене времена,
да преживи паљевине, атакe, похаре,
да се удаљи од превласти
сваке друге вере.

Неко је одредио његову висину
да би био ближи Богу,
да га Он може одозго посматрати
и видети његове боре

које га чине зрелим,
опточеним златном патином.

Неко је уградио лукове и кругове
да одликају кружни ток живота
и буду прозор
кроз који се може побећи од зла,
стићи до сваког Божјег благослова.

Неко је одредио снагу
којом ће Он многе пробудити,
да се клоне страсти
и приклоне доброти,
да потраже смисао љубави
и све око себе дарују
даровима духа, врлина и трпљења...

И дао налог
да се не истиче вредност дарова
јер ће се тако поменути они
који их не могу дати!

ХРАМ ИСПОД ХРАМА

Све од његове негдашње лепоте,
од крова којим је стремио небу,
зидова којима је чувао постојаност,
прозора којима је ишао у ширину,
унутрашњи мир и склад
време је сурово казнило
и сурвало на темеље
над којима је никао нови Храм.

Сад се не зна јесу ли то његови темељи
или су почетак нове свести
која почива на њима.

Једино се добро зна
да време вазда нешто гута,
да земља стално нараста,
и да је сигурно и несигурно

само што она склони
и приметне у својој нутрини.

А ко зна који је светац тај Храм походио,
ко је положио жртву за његову дуговечност,
ко је оставио прах свога праха
да би обележио његово стално место.

Ћути сада тај Храм испод Храма
и у оном изнад себе
види свој други живот,
види колико све више нараста,
колико више тоне.

Као човек
који чека свог спаситеља
и има наду.

ТЕЛО ЈЕ СВЕТИ ПЛОД

Тело је свети плод
по мери Оног који га је створио,
и онога што је на њега утицало
споља и изнутра.

Семенка која себе умножава
да би је време непрестано оплођавало
и претварало у стабла
с корењем у земљи
с душом у облацима.

Огледало
које се стално окреће око сунца
да би му све стране биле исте,
мада зна да му је једна увек црна.

Сат који самом себи мери време,
не штедећи откуцаје
да би дуже трајао.

Вулкан који самог себе хлади
да не сатре лавом потомство

које се диви његовој снази;
бура која се не осврће за собом
кад се испољи свом силином;
океан који крије налицје
све док га нешто не узбурка
и не почне све да гута.

живи крст и гроб с крстом,
чело с невидљивом звездом
која га води,
ако научи да је прати.

Крчки мост
који повезује прошлост и будућност,
бивајући и сам једно и друго,
највише пролазност
која непоуздано памти
и све што запамти
пренесе у све будуће светове.

Много шта види,
много шта прећути,
да се не би незнањем одало
и оно што не вреди
још више обезвредило.
Кад је само – стабло је без шуме,
пањ на који ниједна птица не слеће

да се не би и она осушила
и још више себе и њега нагрдила.

Путује духом кроз време,
све дотиче, свему се обраћа,
али се никада не понавља
мада се увек истом облику враћа.

Тело је материја
која види, чује, осећа,
чији се гени не могу уништити
чак и кад би сами то хтели.

Али стално мења лице,
да би могло самом себи да погледа у очи
кад се врати у прапочетак.

Охрид, 16. август 2015.

ОД СВЕГА БОЛЕСНИ

Боланом Дојчину

Дојчине, брате,
за славу рођен,
славном смрћу зрачиш,
славом нас опијаш,
опако обмањујеш.
Јер, овако покуњени,
за славу нисмо,
нит ишта видимо, нити шта знамо.
Ко нам је *црни Арајин*,
ко прави и веша заставе
од нашег црног хлеба,
на кога да усмеримо
разглобљене кости,
балон душе,
посустале кораке,
којима се вртимо укруг
само око самих себе.
Од свега болесни,
какав лек да тражимо.
Солун град је туђ,
сестре и браћа хрле
плочницима туђих градова,
примају понизно туђе вере,
бојно поља више нема –
бојно поље је све што постоји,
и свака је битка унапред изгубљена!
Све наше је унапред туђе,
па и кад је плаћено животом.
Небо је простор који сурово кажњава
сваки покушај бекства из пакла земаљскога.
Грлимо Главе које скидају наше.

Оне попут *казана*,
очи попут *лојара*
тако смешно и празно звуче;
фуруне хлеба, јалове краве,
бачве ракије и вина,
невине сестре *Анђелине*
за сваки дан и сваку ноћ,
готово да су лепа прошлост.
На која год се врата покуца, нико не отвара,
општи говор иза њих нико не разуме,
а они који га разумеју унапред знају
какав ће одговор иза њих добити.

Дојчине, брате,

девет година твоје болести,
су само девет година болести.

Сад се болује читавог живота
а да то нико други не види,
понуди реч самилости,
казну охрабрења, лажне наде.

Реци, Дојчине, брате,
реци, Дојчине, утехо,
како да препознамо своје Црне Сенке,
како да сачувамо од њих душу,
да се бар с њом,
као Нојевом барком,
отиснемо у простор,
одакле ће нам све овде
изгледати лепше –
као бајке и слике из детињства!

Реци, Дојчине, ако си брат,
Реци, ако ниси још једна превара!

1. јул 2014.

ОТИЋИ У ПРЕСПУ

У сутон, у свануће, било када,
отићи у Преспу, у Охрид,
прећи срећно све заседе, све уходе,
и стићи го, и бос, и гладан,
сит од година, од ратова,
осунчан белином девојачких руку
које, клонуло, падају на платна,
на песак, на врући камен.
Силазити брижно низ Бабе, низ Галичице,
низ шкрте путељке, низ оштре гребене,
певајући од страха, од гласова, од завијања звери
које полагају шапе на знојно чело драге жртве,
опијене зубом, знаком који зида смрт.
Затим склопити руке, зауставити дах,
и скочити на облак који лиже шуму,
и пловити над реком, над језером,
изнад тајних јазбина, изнад пећина
у којима се доме људи, звери.

Заноћити од урока у мирним, светим конацима,
пити манастирске воде са извора,
који допиру из дна језера до дна душе.
И певати и пити с винарима блага вина,
и газити девојачка платна даровна,
и играти кола с Биљанама, с Косарама,
и заборавити на кара ноћ Самуила,
на очи бојовника – црвеног бисерја
посутог низ падине, низ доље беласичке.

И лећи спокојно у врт, у родну годину градине,
уз камен-узглавље, на блатну постељу,
миловати кост кроз коју звижди ветар,
као рог којим почиње и престаје сваки лов.
И гледати како васкрсавају давни преци,
с лицем потоњих синова, прелепих кћери,
које слазе низ брда са млечних бачија
после богате ноћи с коњским чобанима.

И рећи: и плод, и дрво, и његов корен,
имају нешто од моје лобање, од моје душе.

Потом заборавити на ноћ, на дан, на празне приче,
на људе у саксијама, у епруветама, у ЗОО вртovima,
на блиске и даље догађаје, на градове,
у којима воња опијум времена,
као зао црв у срцу зелене шуме.

И тако, пијан и будан, чекајући свануће,
засјати као сунце или као млади месец!

СВЕВРЕМЕНА ВОЋКА

У добраној старости
хоћу да оставим нешто иза себе,
део себе.

Садим свевремену воћку.

Претражујем корење,
калемим пробрано стабло,
уређујем његову крошњу.

Тражим место у времену
на коме ћу је посадити.

Копам рупу
довољно пространу
за читаву њену будућност.

У њој налазим братовљеве ципелице,
комад мајчине хаљине
која ми је помагала
да је непогрешиво препознам,
чак и у свом сећању.

Извирује обруч сита,
на чијим ободима још зраче отисци
прабакиних руку,
бакиних недара сличних мирису хлеба
којим храним и своју децу.

Дедин се чибук још пуши,
мада је ватра у њему давно утрнула,
његово се грло препустило праху.

Помаља се даље време:
дршка ножа сатрулог сечива,
комад негдашње глинене посуде,
вршак копља, остатак мамузе,
бакарна синија обрасла зеленилом,
камен што личи на секиру...

На светлу кандила с другог света,
склањам све то у страну,
као да чувам самог себе.

Спуштам корен,
усправљам воћку,
враћам време слој по слој,
пажљиво газећи

да не пореметим
ничији сан.

Све учвршћујем свепамћењем,
заливам свечишљу,
употпуњујем свечулима...

С нађеним стварима
крећем напред,
да ме стабло не претекне.

Смедерево, 5. децембар 2004.

ИЗ РАЈА

Из раја тражимо рај,
зато га нигде не налазимо.
Адам и Ева су имали само јабуку
и зато начинише само један грех.
А ми у обиљу плодова
не знамо коме да се приклонимо,

да њим казнимо себе и друге.
Из раја тражимо рај
и тако отварамо врата пакла.
Атлантида је опомена
и није пала с неба,
већ се откинула од Земље
и вратила у прапочетак,
куда су нестали градови,
моћни народи и њихови жреци,
који су хтели да исувише знају о другима,
а да не знају ништа о себи.
Из раја тражимо рај,
кушамо доступно *оку, уху, уму*.
што видимо – не видимо,
хоћемо да видимо што други виде.
Оним што нам је дато смо се заситили,
посежемо за оним што је другима дато.
Улазимо у ратове, водимо битке,
чији је победник унапред одређен,
па и кад не стигне на бојно поље,
јер увек долази из будућег времена.
Из раја тражимо рај,
друкчију светлости, мрак, истину,
мада ни на ове нисмо навикли.
Рођаке с неба не тражимо за пријатеље,
већ да им отмемо оно што имају,
мада не знамо ни с оним што имамо.
Из раја тражимо рај,
ван њега тражимо *Смисао, Реч, Говор*,
које никада нећемо разумети,
као што нисмо разумели ни ове наше.
Из раја тражимо рај,
Заборавајући да Отац не би послао Сина
ни да борави у паклу, ни да пакао спасава.